

METODOLOŠKI OKVIR ZA KONCIPIRANJE PPPN KULTURNOG PREDELA SREMSKI KARLOVCI

mr Vladimir Pihler¹, dr Nevena Vasiljević², dr Tamara Zelenović Vasiljević³

Sagledavajući osnovne principe za istraživanje predela, mogućnosti primene Evropske konvencije o predelu, kao i dosadašnja iskustva i poteškoće uključivanja ove teme u institucionalne okvire planiranja prostora, rad daje uvid u osnovne postavke izrade PPPN Kulturnog predela Sremski Karlovci.

Rad predstavlja i kontinuirani napor da pristup sagledavanju teme predela u procesu izrade prostorno-planske dokumentacije dobije jasnija obeležja i važniju ulogu u formulaciji planskih rešenja. U tom kontekstu se favorizuje „predeoni pristup“ planiranju prostora nasuprot „planiranju predela“, kao suštinski različitih pristupa.

U centar izrade planskog dokumenta je postavljeno definisanje obuhvata plana i područja posebne namene kroz razumevanje i interpretaciju strukture predela ne kao predmeta zaštite, nego kao medijuma za usmeravanje načina korišćenja prostora i dinamičkih promena u prostoru.

Definisanje prostornih podcelina koje čine „područje posebne namene“ za koje Plan daje iskaze za direktno sprovođenje, je zasnovano na izdvajanju onih površina u okviru kojih se na najbolji način sagledavaju elementi karaktera predela šireg područja, kao što su struktura, konfiguracija, koherentnost, stabilnost, funkcionalnost.

Formulacijom planskih iskaza, za pažljivo definisanu posebnu namenu, akcentat je stavljen na održivost prepoznatih vrednosti prostora i onu strukturu predela koja daje jasan uvid u prirodne i kulturne procese razvoja područja deklarisanog kao „Kulturni predeo Sremski Karlovci“.

Ključne reči: Предео, просторно планирање, просторни план подручја посебне намене, Сремски Карловци

METHODOLOGICAL FRAMEWORK FOR CONCEPTUALIZATION OF THE SPATIAL PLAN FOR SPECIAL PURPOSE AREA FOR THE CULTURAL LANDSCAPE OF SREMSKI KARLOVCI

This work is focused on the presentation of basic settings of the Spatial Plan for Special Purpose Area (SPSPA) for the Cultural Landscape of Sremski Karlovci, as well as the clarification of the basic principles for establishment of the approach in the field of landscape research and application of European Landscape Convention, vis a vis challenges of the landscape planning implementation in the spatial planning documents.

It represents the continuous effort to involve research on landscape in the processes of spatial planning documents elaboration in more clear and consistent manner which would have stronger impact on spatial planning directives. The work is suggesting the application of the “landscape approach to planning” opposing the “planning for the landscape” as fundamentally different approach.

The focus of the attention of the SPSPA Cultural Landscape of Sremski Karlovci has been the definition of the spatial frame for the intervention. It has been based on the understanding and interpretation of a landscape structure as a medium for guiding the dynamic interactions that influence spatial change.

Formulation of planning statements for carefully defined spatial units has been directed towards sustainability of recognised spatial values and the landscape structure which provides clear insight in natural and cultural processes that defined the development of the Cultural landscape of Sremski Karlovci.

Key words: Landscape, Spatial planning, Spatial plan for special purpose areas, Sremski Karlovci

¹ JP Zavod za Urbanizam Vojvodine, Železnička 6/III, Novi Sad, pihlervladimir@yahoo.com

² Šumarski fakultet, Univerzitet u Beogradu, nevena.vasiljevic@sfb.bg.ac.rs

³ JP Zavod za Urbanizam Vojvodine, Železnička 6/III, Novi Sad, ducklingster@gmail.com

Uvod

Osnovna karakteristika sagledavanja predela, je prepoznavanje holističke osnove vrednovanja predela, ocene karaktera predela i ukazivanje na značaj njegove kulturne dimenzije u održavanju (ili stvaranju) identiteta društva i diverziteta teritorije. Postvljajući održivost kao opšti cilj integrisanja problematike životne sredine i društveno-ekonomskog razvoja, značaj sagledavanja predela kao bio-fizičkog entiteta se proširio na kompleksnije istraživanje predela kao ambijenta „egzistencijalnih vrednosti“ (Antrop, 2006). U skladu sa promenom paradigme prostornog planiranja u pravcu naglašene integracije aktivnosti politike prostornog razvoja sa politikom zaštite životne sredine (Vujošević, 2002), razumevanje i interpretacija predela, kao predmeta zaštite, se okreće kompleksnijem sagledavanju u kom ocena karaktera predela postaje medijum za usmeravanje dinamičkih akcija i interakcija promena u prostoru.

Ovakvim pristupom naglašava se uloga ocene karaktera predela kao kvalitativnog otiska životne sredine. Time se fokus vrednovanja predela pomera sa identifikacije onih „izuzetnih“ na sve predele, odnosno životni kontekst stanovništva u kome predeo predstavlja osnovu, ali i posledicu razvoja (Vasiljević, 2013). Predeo se ne poistovećuje sa skupom specifičnih kulturnih i/ili prirodnih vrednosti, nego kao integralni “organizam” u određenom socijalnom, prirodnom, ekološkom i vremenskom kontekstu. Praksu takvog planiranja bilo bi ispravnije nazvati “predeoni pristup prostornom planiranju“ u odnosu na “planiranje predela“.

Pristup identifikaciji karaktera predela se sporadično koristi kao važna osnova za definisanje planskih rešenja u planskim dokumentima. Takođe, pristup sagledavanju predela je heterogen i često ne nudi jasne smernice za upravljanje prostorom. S obzirom na to da predeoni pristup planiranju, predstavlja identifikaciju i razumevanje složenih odnosa, pre svega prostornih sistema, kao i svih uticaja na njih, uključivanje teme predela u planska dokumenta, pored dodate vrednosti planerskoj praksi, može da predstavlja i suštinski okvir za upravljanje prostorom.

Pored uobičajenog pravnog i planskog okvira, Evropska konvencija o predelu predstavlja osnovu za integraciju teme predela u procese prostornog i urbanističkog planiranja u Srbiji. Konvencija definiše predeo kao “oblast, onako kako je vidi stanovništvo, čiji je karakter rezultat akcija i interakcija prirodnih i/ili kulturnih faktora“. Konvencijom se predeo definiše i kao teritorija (definisani prostorni entitet) koja je organizovana i kojom se upravlja. U odnosu na tu definiciju tema sagledavanja predela zahteva i odgovarajuće mesto u procesu planiranja prostora.

Pored osvrta na osnovne postavke vezane za savremeni pristup sagledavanja predela, cilj ovog rada je i da predstavi konceptualni okvir interpretacije Kulturnog predela Sremskih Karlovaca kroz izradu Prostornog plana područja posebne namene. U centar izrade planskog dokumenta je postavljeno definisanje obuhvata plana i područja posebne namene kroz razumevanje i interpretaciju strukture predela ne kao predmeta zaštite, nego kao medijuma za usmeravanje načina korišćenja prostora i dinamičkih promena u prostoru.

Identifikacija karaktera predela i njegova aplikacija u Prostornom planu područja posebne namene

Na osnovu izražne potrebe da Sremski Karlovci dobiju značaj koji zaslužuju kao primarni lokalitet kulturnog turizma u čijoj je osnovi istorijski grad, a pri tom vodeći računa o vrednostima njegovog okruženja, i uvažavajući ključna razvojna i planska dokumenta kao što su Prostorni plan Republike Srbije i Regionalni prostorni Plan AP Vojvodine, početkom 2016. godine je doneta odluka o izradi PPPN Kulturni predeo Sremskih Karlovaca. Osnovni cilj ovog Plana je da se prepozna, valorizuje i institucionalizuje područje Kulturnog predela Sremskih Karlovaca i da se u skladu sa njegovim značajem stvori planski osnov za njegovu afirmaciju. Uvažavanjem iskustva na izradi PPPN Kulturni predeo Bača, u pogledu primenjenog pristupa uključivanja problematike vrednosti predela u proces prostornog planiranja kroz definisanje prostornih celina i podcelina, prostor područja Sremskih

Karlovaca nameće neophodnost preispitivanja tog pristupa i mogućnost uključivanja dodatnih aktivnosti u formulisanju karaktera predela koji će biti osnova za usmeravanje planskih rešenja.

Planom je obuhvaćeno kompleksno područje kojim simultano dominiraju kontrastni predeoni obrasci šumovitih obronaka planinskog masiva Fruške gore i širokog fluvijalno-akumulativnog reljefa jedne od najprostranijih aluvijalnih ravni srednjeg toka Dunava – Specijalni rezervat prirode Koviljsko-petrovaradinski rit. U kontaktoj zoni ta dva dominantna predeona entiteta utvrdio se specifični predeoni obrazac koji čine nukleusi naselja Petrovaradina, Bukovca, Sremskih Karlovaca i Čortanovaca sa urbanom matricom koja je prilagođena morfologiji erozivnog reljefa i tradicionalno zavisna od svog agrearnog zaleđa formiranog na izuzetno plodnim obroncima Fruške gore. Dodatan element formiranju karaktera ovog područja predstavlja izraženi kulturno-istorijski značaj koji daleko prevazilazi razmeru prostornog obuhvata područja, a istaknut je kroz monumentalne arhitektonske objekte i kolektivnu memoriju, simbolički predstavljenu kroz obeležena znamenita mesta.

Na osnovu toga, područje Sremskih Karlovaca se može posmatrati kao kulturni predeo sa više konceptualnih aspekata i prostornih nivoa. Značaj ovog područja je jedinstven u pogledu uvida u retrospektivu istorijskih procesa naseljavanja i evropeizacije balkanskih naroda u okviru Habzburške monarhije i njihove težnje za političkim i verskim autonomijama.

Uz uvid u procese razvoja kulturnog identiteta, prostornim planom je, pre svega, potrebno obezbediti prostornu definiciju "kulturnog predela" i stvoriti osnov za njegovu afirmaciju u prostoru. S toga se ovo područje Planom sagledava kao interakcija prostornih elemenata koji figuriraju u širem prostornom kontekstu i čiji se smisao nalazi kroz njegovu integraciju u obrazac osnovnih tipova predela Fruške gore, reke Dunav i specifične karakteristike "Vojvođansko-panonsko-podunavskog makroregiona".

Na osnovu identifikovanja, mapiranja i klasifikacije kulturno-istorijskih, prirodnih i vizuelnih elemenata, koja se manifestuju u okvirima karaktera predela i čine područje prepoznatljivim, valorizacijom su se izdvojio prostorni obuhvat kao osnovni elementi za determinaciju politike upravljanja ovim prostorom u smislu sprovođenja aktivnosti kojima će se obezbediti produktivnost, diverzitet, stabilnost i integritet karaktera predela.

Za valorizaciju i identifikaciju karaktera područja kulturnog predela Sremski Karlovci kao jedinstvene prostorne celine i integraciju predeonog pristupa sagledavanju prostora u proces planiranja korišćen je, pored Evropske konvencije o predelu⁴ (kao osnovnog metodološkog okvira), i:

- materijal vezan za prepoznavanje (rekognisciranje) istorijskog grada Sremski Karlovci – prostorne kulturno-istorijske celine od izuzetnog značaja za Republiku Srbiju⁵,
- analiza stanja karaktera predela na osnovu analize studija i dokumentacije urađenih za potrebe zaštite prirodnih dobara i staništa zaštićenih vrsta, kao i
- analiza prostornih odnosa i aktivnosti u širem okruženju i trendovi prostornog razvoja koji imaju negativan uticaj na prepoznate vrednosti strukture predela.

Karakterizacijom predela (procesom utvrđivanja i izdvajanja predela jedinstvenog predeonog obrasca odnosno karaktera), na području sagledavanja se preliminarnom analizom identifikuju tri osnovna predeona tipa, odnosno prepoznatljive šeme predeonih elemenata:

- Reka Dunav sa svojim inundacionim područjem;
- Visoka desna obala Dunava i predeo obradivih obronaka Fruške gore sa naseljima Petrovaradin, Bukovac, Sremski Karlovci i Čortanovci (kraće nazvana u planskom dokumentu kao „Fruškogorsko prigorje sa naseljima“);
- Šumoviti obronci Fruške gore;

⁴ Zakonom o potvrđivanju Evropske konvencije o predelu (Međunarodni ugovori, „Službeni glasnik RS“, broj 4/11).

⁵ Materijal je urađen od strane Republičkog i Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika culture.

Svaki od identifikovanih tipova karaktera predela je analiziran u cilju opisa kompozicije i konfiguracije kao osnovnih obeležja stukture, značaja i njegove osetljivosti. Na osnovu ostvarenih rezultata analize karaktera predela formulisala se koncepcija, posebni ciljevi i prioriteta kojima će se ojačati postojeći karakter i funkcionalnost predela ili ublažiti pritisak koji negativno utiče na njegovu funkcionalnost.

Regionalni aspekti planskog područja

Područje sagledavanja kulturnog predela Sremskih Karlovaca obuhvata fragment područja Panonske nizije na kom se jasno ispoljavaju elementi kulturno-istorijskog i prirodnog nasleđa koji predstavljaju svedočanstvo o načinu naseljavanja i kultivisanja širokog prostora obronaka Fruške gore i Podunavlja kao osnovnih markera regionalnog identiteta Vojvodine. Iako prepoznato kao takvo, ovo područje nije dovoljno aktivirano kao razvojni resurs na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou.

Određeni nivo povezanosti u smislu razvoja jedinstvene turističke ponude na regionalnom nivou je postignut kroz afirmaciju turističke destinacije „Novi Sad, Fruška gora, Sremski Karlovci“. Na istom nivou je područje sagledano i u okviru definisanja fruškogorskog vinogorja kao regionalnog agrarnog brenda.

Posebno značajan aspekt područja sagledava se kroz povezivanje Sremskih Karlovaca i Bukovca sa Gradom Novim Sadom i metropolitiskim područjem Beograda - urbanom aglomeracijom sa najvećim razvojnim potencijalom na nacionalnom nivou. Dobra povezanost na tom nivou predstavlja jednu od ključnih prednosti područja obuhvata Prostornog plana.

Položaj područja Sremskih Karlovca između Grada Beograda, definisanog kao evropski MEGA centar, i Novog Sada kao FUP-a međunarodnog značaja daje mu prednost i omogućava bržu afirmaciju kulturnog predela kao razvojnog resursa. Značajan geostrateški položaj predstavlja istovremeno potencijal, ali i pretnju u smislu pritiska koji mogu da izazovu neadekvatno korišćenje zemljišta i trajno naruše nasleđene vrednosti karaktera predela.

Plovni put Dunava omogućava formiranje pristaništa u Karlovačkom priobalju koje, uz razvoj prihvatnih objekata nautičkog turizma, uključuje područje Kulturnog predela Sremskih Karlovaca u mrežu podunavskih pristanišnih punktova. Ovim bi značaj ovog područja mogao da prevaziđe regionalne i nacionalne razmere i uvrsti Kulturni predeo Sremskih Karlovaca u sistem značajnih podunavskih turističkih lokaliteta.

Sagledavanjem funkcionalnih veza unutar područja obuhvata Prostornog plana, nameće se potreba za formiranjem turističko-funkcionalne veze Sremskih Karlovaca i Bukovca povezivanjem Sremskih Karlovaca sa istorijskom rutom preko koje se Petrovaradin i Bukovac povezivao sa grebentskim putem Fruške gore („Eugens Weg“).

Područje obuhvata Prostornog plana se nalazi i u okviru zone projekta „Novi Sad 2021“ (Novi Sad evropska prestonica kulture 2021. godine). U ovom projektu kao partneri grada Novog Sada pored opštine Sremski Karlovci učestvuju opštine Beočin i Irig. Ovaj projekat predstavlja platformu za razvoj kreativnih potencijala Novog Sada i okoline. Ovaj projekat treba pre svega da preispita savremeni identitet grada Novog Sada i njegovog gravitacionog područja kroz revitalizaciju kulturnog nasleđa i razvoj projekata namenjenih afirmaciji kulture.

Definisanje predmeta Prostornog plana

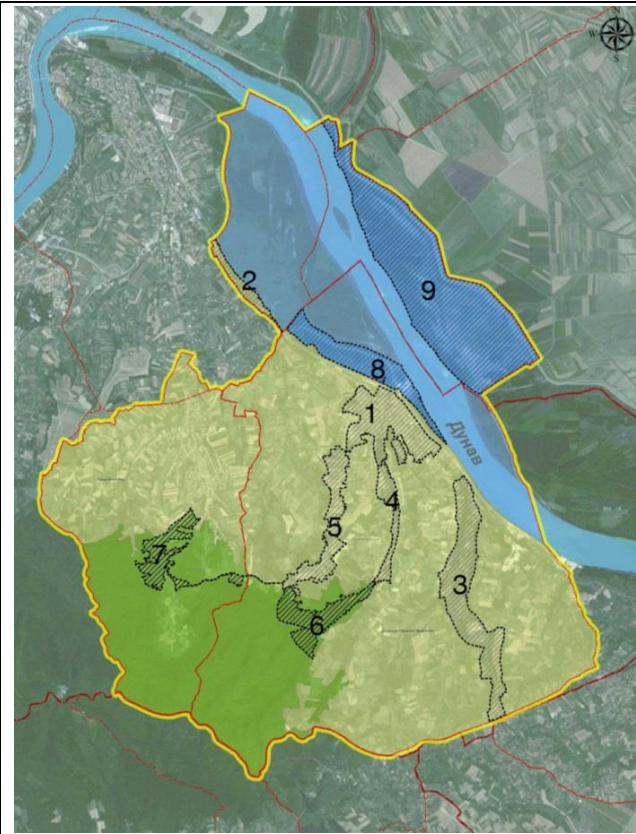
Na osnovu analiziranih regionalnih aspekata područja i ocene karaktera predela, izdvojen je prostorni obuhvat kojim se definisao i predmet prostornog plana u okviru kog je uključen veći deo područja opštine Sremski Karlovci, kao i delovi teritorije koji pripadaju Gradu Novom Sadu - KO Bukovac (skoro u celosti), delovi KO Petrovaradina, kao i deo na ulazu prema Bukovcu) i delove Koviljsko-petrovaradinskog rita u KO Kovilj.

U centru interesovanja sagledavanja planskog područja nalazi se kulturno-istorijska i urbano-arhitektonska prostorna celine Sremskih Karlovaca, u odnosu na koju se primarno formirao obuhvat Prostornog plana. Područje obuhvata Prostornog plana, kao i šira kontaktna zona van obuhvata Prostornog plana, izložena je dinamičnim demografskim kretanjima i koncentraciji privrednih aktivnosti, širenju naselja (građevinskih područja) i bespravnoj izgradnji. U cilju postavljanja dugoročne i efikasne osnove za zaštitu, uređenje i održivi razvoj planskog područja, na utvrđivanje obuhvata Prostornog plana su uticali i prostorni odnosi između aktivnosti u širem okruženju.

Komparativnom analizom predstavljenih elemenata koji učestvuju u formiranju karaktera područja i potencijalima za stvaranje narativa o kulturnom predelu, utvrđena je granica obuhvata Prostornog plana, koje se definiše kao „Kulturni predeo Sremski Karlovci”, i u okviru kog je utvrđeno područje posebne namene.

Unutar područja obuhvata Prostornog plana – Kulturni predeo Sremski Karlovci, definisane su tri predeone celine (navedena ranije kao osnovni predeoni tipovi) u okviru kojih se nalazi devet prostornih podcelina. Prostorne podceline čine prostor posebne namene Prostornog plana, a ostali deo predeonih celina čini zonu uticaja na posebnu namenu.

Tabela 1. Pregled celina i podcelina područja obuhvata Prostornog plana - Kulturni predeo Sremski Karlovci

	Područje uticaja na posebnu namenu - PREDEONA CELINA	Područje posebne namene - PROSTORNA PODCELINA
	FRUŠKOGORSKO PRIGORJE SA NASELJIMA	1. „Gradsko jezgro Sremskih Karlovaca“
2. „Zapadni prilazni put sa Tekija“		
3. „Istočni prilazni put sa Banstola“		
4. „Dolina Ešikovačkog potoka“		
5. „Panoramska staza“		
ŠUMOVITI OBRONCI FRUŠKE GORE	6. „Stražilovo“	
REKA DUNAV SA INUNDACIONIM PODRUČJEM	7. „Bukovački Plato“	
	8. „Karlovačko priobalje“	
	9. „Ritska staza“	

Visok stepen ugroženosti „autohtonog kulturnog predela“ prostorne celine „**Fruškogorskog prigorja sa naseljima**“ čiji karakter se ogleda kroz kompozitne elemente ruralne strukture (koju dominantno čine voćnjaci, vinogradi, oranice i fragmenti šuma na padinama potočnih dolina), značajno je ugrožen neadekvatnim širenjem građevinskog područja naselja, a posebno vikend naselja. Planskim dokumentom je izdvojeno pet podcelina za koje se uspostavljaju pravila kontrolisanog širenja građevinskog područja uz podsticanje očuvanja elemenata ruralne strukture, pre svega:

- zaštitom poljoprivrednog zemljišta merama zabrane gradnje, odnosno ograničenja gradnje na precizno definisane moguće sadržaje;

- očuvanjem voćnjaka i vinograda i njihova valorizacija kao turistički resurs;
- definisanje zone zaštite i regulacije vodotoka i potočnih dolina u odnosu na njihovu funkcionalnu i ambijentalnu vrednost i kapacitet zone da obezbedi i unapredi funkcionisanje kontinuiranog ekološkog koridora;
- povezivanjem mozaične strukture šuma koridorima potoka koji ne narušavaju geometrizovanu šemu poljoprivrednog zemljišta koja je deo prepoznatljivosti konfiguracije predela.

Istorijsku povezanost Sremskih Karlovaca i Stražilova dolinom Ešikovačkog potoka potrebno je istaći stvaranjem multifunkcionalnog „zelenog koridora“ koji će predstavljati pejzažno uređenu javnu zelenu površinu duž vodotokova, sa osnovnom funkcijom povezivanja šume Nacionalnog parka „Fruška gora“ sa Dvorskom baštom, a samim tim i prostorno kulturno-istorijskom celinom gradskog jezgra Sremskih Karlovaca u jedinstven prostorno-ekološki sistem.

Očuvanjem prepoznatljivog karaktera predela prostorne celine „**Reke Dunav sa inundacionim područjem**“ treba da se obezbedi zaštita voda i vodnog zemljišta, obezbeđenjem principa „voda je opšte dobro“ i kao takva mora biti dostupna svim korisnicima. U okviru ove celine izdvojene su dve podceline za koje se uspostavljaju pravila uređenja i način korišćenja površina i mere zaštite u priobalju Dunava kod Sremskih Karlovaca i delu Koviljsko-petrovaradinskog rita.

Implementacija planskih rešenja u prostornoj celini „**Šumovitim obronaka Fruške gore**“, će se sprovesti kroz dve podceline koje su, kao posebna namena, nalaze u okviru granica Nacionalnog parka „Fruška gora“. Efekti planskih rešenja će se sagledati kroz:

- definisanje mogućih lokacija za razvoj sportsko-rekreativnih i turističkih kompleksa;
- povećanje površina pod šumama povećanjem socio-ekonomskih funkcija šuma;
- unapređenje stanja postojećih šuma;
- zaštitu staništa i kontaktnog područja, prvenstveno planskim merama zabrane gradnje, odnosno ograničenja gradnje;
- usklađivanje gazdovanja šumama na zaštićenim područjima sa aktima o zaštiti;
- kontrolisanje širenja invazivnih vrsta i sprečavanje gubitka biodiverziteta.

Postavka osnovnih principa prostornog razvoja

Formulisanju planskih iskaza se pristupilo kroz postavku tri osnovna pitanja u fazi izrade Nacrta plana:

1. Na koji način uspostaviti planske mere i intervenisati u prostoru, a da se minimalno poremeti postavljena prostorna koncepcija razvoja naselja u obuhvatu?
2. Na koji način rešiti konfliktne odnose prostornih celina koje, kao područja posebne namene, figuriraju u okvirima striktno definisanih sektorskih domena u različitim razmernim nivoima?
3. Na koji način odgovoriti na postavke zadate Evropskom konvencijom o predelu?

Odgovori na ova pitanja su bili osnovna za utvrđivanje principa u skladu sa kojima su definisane mere i smernice za efikasnije upravljanje prethodno utvrđenim planskim područjem. Ti principi su formulisani kroz tri osnovne dimenzije predela:

1. „**Predeo kao karakter lokalne zajednice**“ - područje snažne identifikacije lokalnog stanovništva:
 - Vrednosti karaktera predela su javno dobro;
 - Proces planiranja i donošenja odluka je transparentan;
 - Izrada, donošenje odluka i sprovođenje Prostornog plana se zasniva na partnerstvu javnog, privatnog i civilnog sektora;
 - Infrastrukturni sistemi i druge intervencije u prostoru većih razmera se prilagođavaju lokalnim karakteristikama i doprinose unapređenju i upravljanju predelom;
 - Specifičan način korišćenja zemljišta stvara karakter predela koji je izvor identiteta stanovništva;
 - Ruralni karakter predela se mora održati.
2. „**Predeo kao institucija**“ - društveno organizovano područje:

- Javni interes, javna dobra i prostori u opštoj upotrebi se moraju zaštititi;
- Planiranje i upravljanje predelom se integriše u okvire lokalne političke i razvojne agende;
- Korišćenje prostora mora biti racionalno i kontrolisano, a širenje građevinskog područja ograničeno;
- Predeo se sagledava kao celina uz inkluziju svih tipova predela;
- Ocena karaktera predela ima transdisciplinarni pristup.

3. „Predeo kao resurs“ - područje za koje se mogu uspostaviti indikatori društveno-ekonomskog i fizičkog razvoja:

- Kulturno i prirodno nasleđe se koristi kao faktora ekonomskog razvoja;
- Razvoj se generiše podsticanjem eko-turističkih funkcija;
- Smanjenjem štetnih uticaja na životnu sredinu i usmeravanjem ambijentalnog uređenja stvaraju se bolji uslovi za život - „predeo prijatan za život“;
- Postojeća struktura poljoprivredne proizvodnje će se očuvati i podstaći njen razvoj;
- Teritorijalna kohezija će se unaprediti i urediti kroz isticanje veze prirodnih procesa sa načinom kultivisanja i naseljavanja područja.

Zaključak

Kulturni predeo Sremskih Karlovaca se ovim planom definiše kao multifunkcionalni entitet, a njegovo formiranje sagledava se kao javni interes u oblasti kulture, ekologije i životne sredine, kao i na socijalnom planu. U skladu sa tim, karakter predela, kao nosilac kulturnog identiteta područja, predstavlja javno dobro, a njegovo unapređenje predstavlja interes svih učesnika u procesu planiranja.

Identifikacija karaktera predela, odnosno njegovo vrednovanje, posmatra se i kao aspekt teritorijalnog kapitala koji može značajno uticati na shvatanje održivosti prostora. U tom kontekstu, unapređenje procesa planiranja prostora kroz sagledavanje karaktera predela treba bazirati na razvoju jedinstvenog pristupa životnoj sredini koji podrazumeva "irigaciju teritorije potencijalima" (Selman 2006) i stvaranje uslova i smernica koje će pomoći lokalnoj zajednici da prepozna nove pokretače prostornog, ekonomskog i društvenog razvoja. Time predeono planiranje postaje prioritet efikasnog sistema prostornog planiranja.

Vrednosti institucionalizacije upravljanja predelima je prepoznata u nizu nacionalnih razvojnih dokumentima, ali između sveobuhvatnih strategija i realnosti lokalnih zajednica nalaze se obavezujući prostorno-planski i urbanistički dokumenti sa iskazima koji imaju poteškoće u prevodenju vidljivih implikacija na upravljanje zemljištem u kontekstu interpretacije predela. Evidentno je odsustvo obavezujućih strateških-strukturnih planova zasnovanih na istraživanjima teritorije sprovedenih putem izrada studija.

U odsustvu formalističkih i birokratskih prepreka, stvorio bi se znatno veći kapacitet da se adaptabilnim metodološkim pristupima strateškog komunikativnog planiranja pruži najbolja formula za održivo upravljanje prostorom u kojem bi predeono planiranje, odnosno predeoni urbanizam bili značajni okvir delovanja.

Literatura

- Albrechts, L. (2004). "Strategic (Spatial) Planning Reexamined", *Environment and Planning B: Planning and Design*, 31, 743–758;
- Antrop, M. (2006). "Sustainable landscapes: contradiction, fiction or utopia?", *Landscape and Urban Planning* 75, 187–197;
- Corner, J (2006). Terra Fluxus, from Waldheim, Charles ed. *The Landscape Urbanism Reader*; Princeton Architectural Press, New York.
- Selman, P. (2006). *Planning at the Landscape scale*. Routledge, London and New York Weve-Rabehl.
- Vasiljević, N. (2013). *Planiranje predela kao instrument prostornog razvoja Srbije*. Doktorska disertacija. Univerzitet u Beogradu – Šumarski fakultet.

- Vujošević, M. (2012). *Novije promene u teoriji i praksi planiranja na zapadu i njihove pouke za planiranje u Srbiji/Jugoslaviji*, Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije, Beograd.
- Vujović, S. (2010). „Multidisciplinarnost - okvir za jačanje svesti o značaju i vrednostima kulturnog nasleđa“, Zbornik radova IV regionalna konferencija o integrativnoj zaštiti „Procjena potrebe, prioriteta u službi kulturnog i prirodnog naslijeđa“, Banja Luka,16-26.